

Dostluğun biz sevgisiyle

Murat Yalçın'ın hazırladığı 'Yeraltına Mektuplar' farklı, ilginç bir eser. 59 yazar kendi dünyalarında özel yer tutan, hayatta olmayan yazarları için bu mektupları kaleme aldı. Karşılıksız, tek taraflı dostluğun izi sürülebilir bu kitapta

FADİME USLU

Edebiyat tarihimiz, yazarların çekişmeleri, tartışmaları, küslükleri, polemikleri ile renkli ve o kadar da ilginç bir dünyayı serer gözümüzün önüne. Gazete ve dergilerin arşivleri, yazar ve eleştirmenlerin nüktesi, yergisi, kimi zaman da sataşmaya varan ifadelerini içeren metinlerin açık adresidir. Bu belgeler tarandığında söz konusu çekişmelerin yazarın kendisine değil, üretilen eserlere yönelik olduğu görülecektir. Ne var ki, bütün bunlar geçici, dostluklar ise kalıcıdır. Fethi Naci ile Melih Cevdet Anday on yıldan fazla bir süre küs kalmışlardır örneğin. Yaşamlarının son günlerinde barıştıklarında ikisi de neden küstüklerini hatırlamıyorlardı artık. Büyük bir hasretle kucaklaşmış, çevresindekilere duygulu anlar yaşatmışlardır.

Aynı kentte, özellikle İstanbul'da yaşayan yazarların küçük gruplar halinde toplandıkları mekânlar olmuştur hep. Dostlukların pekiştirildiği yerlerdir buraları. Örneğin Lebon, Markiz gibi pastanelerde dönemin şair ve yazarları gelecek kuşakları derinden etkileyecek yeniliklerin ilk adımlarını atmışlardır. Günümüzde, edebiyat dostluklarının yarattığı efsanelerden biri de uzun süredir devam ettiğini bildiğimiz, cuma günleri ögle saatlerinde başlayan Çiçek Pasajı'ndaki 'Akademi Cuma' buluşmalarıdır. Akademinin kurucularından Fethi Naci, Ferruh Doğan, Mücaip Ofluoğlu artık aralarında değildir ama yine ilk kurucularından **Aydın Boysan** ve Cevat Çapan o geminin iki deneyimli kaptanıdır. Cuma toplantılarının değerlerinden, edebiyatımızın abisi Turhan Günay,

özgürlüğü kısıtlandığı, Silivri Cezaevi'nde tutulduğundan uzun bir süredir (bu yazıyı yazdığım gün itibarıyla 129 gündür) 'Akademi' toplantılarına katılmıyor. Cevat Çapan onun için bir şiir yazıyor: 'Son Duraktan Bir Önce'. Başlığın altına da 'Turhan Günay'a' diyor. Sözcükler dergisinin Ocak-Şubat 2017 tarihli sayısında yer alıyor bu şiir. Çapan, içinde bulunduğumuz yıkıcı döneme, bu dönemi üreten koşullara, şiirin, sanatın işlevine bütünüyle bakıp hepimize doğrudan sorular soruyor. "Nasıl yanıt vermeli salakça bir soruya?" dizesiyle başlayan şiir bir yönüyle dostla, dostluğa, diğer yönüyle yaşanan haksızlığın sorumlularına sesleniyor. Şiirin son beş dizesi şöyle:

Nasılsa Dostoyevski'yle göz göze geliyoruz/tam kurşuna dizilmek için beklerken o duvarın dibinde./ Sonra konuşuruz bu ânı, der gibi bakıyorum gözüne. / bunun sonrası da mi var, diyen bir soru işiyor/ Sibirya gülümsemesinde.

Yine aynı dergide Turgay Fişekçi'nin de bir vefa şiiri var: başlığı, 'Aslı'ya'. Günümüz edebiyatında dostluk denildiğinde aklıma gelen ilk isimdir Turgay Fişekçi. Dostlarına gösterdiği özeni, sevgisi, vefası benzersizdir, bugün ender bulunan bir yaşantıdır Fişekçi'nin dostluğu. Şair, okur dostluğunun imgesiyle açıyor şiirini; **Kırmızı Pelerinli Kent**'in sayfalarını/ilk çevirdiğimiz gün/ Cümlelerin/Favelalardan çılgın sular gibi inen/çocuklar kadar çizmişti kalbimi

Aslı Erdoğan'ın **'Kırmızı Pelerinli Kent'** romanı Adam Yayınları'ndan çıkmıştı önce. Fişekçi, Aslı Erdoğan'a verdiği destekle ona 'yalnız değilsin' derken Çapan gibi hepimize sorular soruyor. Şiirinin en etkileyici yanı da şu dizelerde: Yoksa biz insan değil miyiz?/ Bütün güzel kitaplar/ Kime yazıldı o zaman/ Nedir bu kadar kolay yok olan?

Cevat Çapan da Turgay Fişekçi de dostluklarını onlara adanmış dizelerle ortaya

koyarak unutulmaması gerekeni ölümsüzleştiriyorlar.

Dostluğun dayanışma cephesini muazzam bir noktaya taşıyan, edebiyat tarihimize bir başka efsane olarak geçen Aslı Erdoğan ve Necmiye Alpay için tutulan Özgürlük Nöbetleriydi. Bu nöbetlerin güncesi tutan Ayşegül Tözeren, "Şimdi Aslı Erdoğan ve Necmiye Alpay'a dokunamayan arkadaşları onları duvarların, kırk kilidin ötesinden kucaklıyor," diyordu.

Aslı ve Necmiye ile bilinen düzeydeki arkadaşlığın dışında, belki ondan çok daha saf bir ilişki geliştirdi; karşılıklı oturup sohbet etmişliği, hatta tanışıklığı bile olmayan binlerce kişi her iki yazarın arkadaşı oldu. Sadece haksızlığa karşı durma eylemi değil, bu edebiyatla bağlananlar tarafsız bir dostluktu.

Edebi dostlukların bir başka verimi de dergiler, hatta yayınevleri. Pek çok derginin, yayınevinin ortaya çıkmasının kararı dost meclislerinde alınmamış mıdır? Üretimi tetikleyen ilişkilerdir bunlar. Ankarada 1988'de ilk sayısını çıkaran Yazıt dergisi de dostlukların bir ürünüdür. Bu derginin kurucularından Hasan Ali Toptaş ile Cemil Kavukçu arasında, Cevat Çapan'ın Turhan Günay'a; Turgay Fişekçi'nin Aslı Erdoğan'a şiir yazmasına benzer bir durum yaşanmıştır edebiyatımızda. Yazmayı bırakma kararı alan ve Ankaradaki yazar arkadaşlarından uzaklaşan Kavukçu için bir öykü yazar Toptaş: "Nerdesin Gringo?" Öyküyü bir dergide okuyan Kavukçu önce Hasan Ali Toptaş'la, sonra da kalemiyle yeniden buluşmuş. Öykü ya da şiiri mektup gibi iletici aracı olarak kullanmış başka örnekler var mı edebiyatımızda, bilmiyorum; ancak bunun son derece etkili ve özel yöntem olduğu kesin. Bir sanatçının, bir başka sanatçıya eseri aracılığıyla dost elini uzatması günümüz ortamında çok daha kıymetli elbette.

Sanatçıların özel vasalet tutanağı dedjri-

miz günlüklerinde, mektuplarında duyguların dünyalarında karşılığı olan kişilere rastlar, aralarındaki ilişkinin derinliğini buluruz. Yazar, şair mektuplaşmaları hem kişisel yaşamlarının belgeleridir, hem de soluk alıp verdikleri dönemin ruhunu yansıtan tarihi işaretlerdir. Edebi bir kimliği olan 'mektup', değişen teknoloji, ilişki biçimi karşısında çaresiz kaldı ve sessizce hayatımızdan çekildi. Yazar dostluklarının can damarlarından biri de mektuplardı oysa. Ferit Edgü 'Posta Kutusu' dergisinin kış 2004 ikinci sayısında 'Yazar-Çizer Mektupları' başlıklı yazısında iki tür mektuplaşmadan söz ediyor. Bunlardan ilki, "Gide, Claudel, Valery gibi kendileriyle ilgili her şeyin geleceğe kalacağından kuşku duymayan, yazdıkları hiçbir şeyin, bir küçük hal hatıra mektubu da olsa, iki satırlık bir pusula da olsa, yitip gitmesine izin vermeyenlerdir. Bu nedenle, fotokopinin olmadığı bir dönemde, daktilo ile mektup yazmak da ayıp kaçacağı için, aynı mektubu iki kez yazarlar. Birincisi gönderilmek, ikincisi dosyada saklamak üzere." İkinci tür mektuplaşmaya ise Van Gogh, Kafka ve Antonin Artaud'u örnek verir Edgü. Onları bir yaşamın güncesi olarak da okuyabileceğimizi belirtir. Okura, okur için yazılmış eserlerin arka fonunda başka türlü bir yaşam deneyimi sunar bu mektuplaşmalar. Edebiyat dostluklarının kanıtıdır. Sözelimi Ferit Edgü, Tezer Özlü, Leyla Erbil, Erdal Öz, Adnan Özyalçın, Nâzım Hikmet, Kemal Tahir ve daha pek çok sanatçı ilişkilerinin mektuplaşmalarıyla çok daha özel bir noktaya taşınmıştır.

2013'de yayımlanan Murat Yalçın'ın hazırladığı 'Yeraltına Mektuplar' bu alanda değerlendirilebilecek farklı, ilginç bir eser. Elli dokuz yazar kendi dünyalarında özel bir yer tutan, hayatta olmayan yazarları için kaleme almıştı mektuplarını. Karşılıksız, tek taraflı bir dostluğun izi sürülebilir bu kitapta. Mayakovski'nin intihar ederek ölen arkadaşı için yazdığı "Sergey Yesenin'e Sen Gittin Diyorlar" başlıklı şiir de bir bakıma yeraltına mektuptur, diğer taraftan, Mayakovski şiirinin kendinden sonra da yaşayacağına olan inancıyla dostluğu yücelterek insanlığa bir mesaj için yazdığı söylenebilir. Sergey Yesenin de intihar ettiği otel odasına bıraktığı son metni 'Ayrılık Şiiri'nde dostuna seslenir: "Hoşça kal dostum, el sıkışmadan, suskunlukla./ Sakın üzülme, nedir bu gözlerindeki hüznü?/ Şu yaşamda yeni bir şey değil ki ölüm./ Ama pek öyle yeni sayılmaz yaşamak da." (Çev: Yurdanur Salman).

Edebiyatın kendisi, dostluğu tanımlayabilir kılan bütün duyguların sınırlımsız bir dostluk; konuşmadan da birkaç tanıma belirtisi ya da seziyle kurulan has, mutlak, 'ipeksi' yakınlık. Aradığımız belki de sadece bu, hensi bu.

YERALTINA MEKTUPLAR
59 YAZARDAN HAYATTA
OLMAYAN YAZARLARA
Hazırlayan: Murat Yalçın
Yayınevi: **YKY**, 2013